

**Gözetim Toplumu: Bilgi Teknolojisi ve Bürokratik
Toplumsal Denetim**

*The Surveillance Society: Information Technology and Bureaucratic Social
Control*

Çeviren: Ruhdan UZUN

Yrd. Doç. Dr. , Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi

Orijinal metin:

Oscar H. Gandy, Jr.

Journal of Communication 39 (3) Summer, 1989.

İleri elektronik teknolojileri, Birleşik Devletler yasal sisteminin denetleyemediği, giderek artan otomatik birey gözetim yöntemlerini olanaklı kılarak -ve özendirerek- işyerinde, piyasada ve hükümette "bürokratik üstünlüğü çarpıcı biçimde artırmaktadır".

Bilgi, küresel siyasal ekonominin bürokratik yönetimi için gerekli bir kaynak haline gelmiştir. Kıvrak zekalı çözümleneciler, (2, 22, 38) hem bilgi işgücündeki hem de bilgi teknolojilerindeki büyümenin gerçek kaynağının dönüşmüş müşteri talebinde değil, ancak çok uluslu ortaklık girişimlerinin sürekli genişleyen gözetim gereksinimlerinde olduğunu kabul ederler. Gerçekten, bazı gözlemciler göre 'bilgi toplumu' endüstriyel toplumların gerçekte gözetim toplumlara haline geldiğini gizleyen yanlış bir adlandırmadır(11).

Gözetim, aynı propaganda gibi talihsiz, olumsuz yanlanlama sahip bir terimdir. Gözetim fikri Harold Lasswell'in deyimıyla "çevrenin gözetiminde" iş gören gazetecinin, araştırmacının ya da iletişim uzmanının daha kabul edilebilir bir imgesinden çok, gizli polis ajanı ya da karşı casus imgesini akla getirir. Charles Wright (55) şöyle sorar:

Özel bir haber alma ağı gibi alternatif sistem yerine kitle iletişim süreci aracılığıyla yürütülen gözetimin sonuçları nelerdir? Yani, çevredeki olaylarla ilgili bilgiyi geniş, türdeş olmayan ve isimsiz bir nüfusa gelişigüzel, eşzamanlı ve aleni biçimde dağıtılacak haberler olarak ele almanın sonuçları nelerdir? (s.17)

Bu makalede benzer biçimde, 'devlet bürokrasisi aracılığıyla, şirket sistemi ve mantığı ile yürütülen gözetimin sonuçları nelerdir?' diye soruyoruz.

Bu bürokrasiler, geniş ve türdeş olmayan bir nüfus hakkındaki bilgiyi,-karşılıklı çıkar söz konusu olduğunda paylaşılan ve diğer bireylerle yalnızca yasaca konmuş cezaların tehdidi nedeniyle paylaşılan - kıskançlıkla korunan veriler olarak ele alırlar.

Bunun bir sonucu, kişisel bilgiyi sağlayanlarla toplananlar arasındaki artan

eşitsizliktir. Bilgi eşitsizliğinin -varsıllara ve yoksullara, teknolojik seçkinlere ve teknoköylülere, sıradan kişilere ve bilge kişilere ilişkin - alışılmış saptamaları, düzenleyici çevrelerle piyasaların yapısına ve işleyişine ilişkin çözümlerini sınırlandırarak asıl konuyu göremez. Bilgi çağını en iyi betimleyen eşitsizlik, roller ya da sınıflar arasındaki çatlak değil, bireylerle bürokratik örgütler arasındaki artan güç farkıdır (33).

Burada, iletişim ve bilgi teknolojilerinin, bürokratik gözetimin erimini ve etkisini artırmak için nasıl kullanılmakta olduğunu betimlemeye çalışacağız. Bilgisayarlaşma ve uz iletişim (telecommunication) ağlarının hızı, bürokratik üstünlüğü çarpıcı şekilde artıran biçimlerde birleşmiştir. Mevcut yasal sistem, denetim teknolojilerinin denetlemesinin sağlanması için ne yazık ki yetersizdir (54).

Modern gözetim teknolojisi, çevre hakkında bilgi ve haber alma, ölçme, depolama, işleme ve değiş tokuş yapma araçlarını içeren birleşik bir yazılım ve donanım sistemidir. Genellikle 'yeni' teknolojiler, gözetim sayesinde bilginin izlenmesini önceki yöntemlere göre daha yaygın, daha etkili ve daha zahmetsiz hale getirirler, çünkü ileri elektronik, gözetim kaynakları havuzunda bütünleşen gözetim için başlangıçta tasarlanmamış olan yeniliklere olanak sağlar.

Bu araçlar, kişilerin ya da nesnelerin varlığını veya yokluğunu fark etmekten onların zihin durumlarını da içeren kimliklerini ya da konumlarını belirlemeye kadar çeşitli amaçlara hizmet ederler. Kameralar şimdi çok az ışığa gereksinim duyuyor ya da hiç gereksinim duymuyor ve çok küçültülmüş (microminiaturized) modelleri kolayca gözden saklanabiliyor; dinleme araçları yüzlerce metre uzaktaki odalardan konuşmaları duyabiliyor ve bilimsel araçlar bedensel sıvıları ve moleküler düzeyde genetik maddeleri inceleyebiliyor. Biz burada müze sergileri için devamlı müşterilerin numarasını sayan kızılötesi detektörler kadar büyük mağazalarda ticari ürünlerdeki Evrensel Ürünler Kodu'nu (Universal Products Code-UPC) okuyan tarayıcıları da hesaba katacağız. Ortak özellik, bu araçların bireysel bilgi toplamada öncekilerden daha duyarlı olması ve eski zaman, mekân ve uzaklık sınırlarını aşmasıdır (25). Birleşik teknolojiler, aynı zamanda çevrenin gözetimi sayesinde elde edilen verilerin depolanması, tekrar elde edilmesi ve işlenmesine de izin verir.

Uz iletişim ağları, verilerin sistem ile bir uçtan bir uca uzaklıklar arasında (32) ve hükümet büroları, müteahhitler ile müşteriler arasında (48, s.58-60) paylaşılmasına gittikçe daha çok izin verir. Bu tür sistemlerin alanı ve etkililiği, asıl dosyalar

hayli uzaktaki makinelerin belleklerinde bulunsa bile gerçekte birleşmiş bir veri tabanı yaratılmasına olanak tanır.

Karmaşık analitik yazılım, gözetim hedefleri konusunda binlerce ayrı bilgi parçasını (bit) birleştirmeye dayanan yeni bilgilerin devingen işlenmesine ve gösterilmesine de olanak sağlar. "Uzman sistemler" - bir çözümleyicinin ustalığıyla birleşen bilgisayar yazılım uygulamaları - mevcut verileri işleyebilir, tanıları koyabilir ve diğer araçların ya da kişilerin eylemlerini yönlendirebilir. Veri toplamadan karar vermeye kadar olan hareketlerin alacağı zamanı ve maliyeti azaltarak (36) ve denetimi merkezleştirerek gözetimi daha etkili kılarlar. Böylece çözümlene, bir bireyin hem denetçinin çıkarına hizmet eden, hem de kabul edilemez bir risk düzeyini gösteren belli bir eylem yönünü takip etme olasılığını kestirebilir; çözümlene, ek bilginin nerede gerekli olabileceğini bile söyleyebilir (47). Bilgisayarlarla uz iletişimin evliliği, (37) yeni gözetim teknolojisindeki başlıca maddi güçtür.

Yeni teknolojiler, gözetimin doğasını önemli yönlerde değiştirdi. Çağdaş gözetim, Bentham'ın 19. yüzyılın başlarındaki, mahkûmların görülmeyen gözlerce gözetlendiği (ya da gözetlendiklerine inanacakları) bir hapisane için mimari bir taslak olan Panoptikon'undan kaynaklanır. Panoptikon aynı zamanda davranış değiştirme yaklaşımlarını sınamada bir laboratuvar olacaktı. Buluş, "önleyici niteliği, sürekli işleyişi ve otomatik mekanizması" sayesinde, arzu edilir hal ve gidışı sağlayacaktı (12, s.206)

Aynı biçimde, yeni gözetim, gözetleyenin hiçbir zaman görülmediği bir uzaktan algılama biçimi olarak düşünülebilir. Bilgi, veri hedefleri konusunda dolaysız kişisel bilgi ya da ilgisi olmayan, bilinmeyen, tanınmayan teknisyenler ve uzmanlar tarafından işlenir. Üstün teknoloji, gözetim araçlarının bir birey hakkında bireyin bile sahip olmadığı yeni bilgileri üretmelerine olanak sağlar. Örneğin, iş başvurusunda bulunanlara kan testi uygulayan şehirden uzak laboratuvarlar, işe başvuranların kendilerinin bile en zayıf uyarı işaretlerini almadıkları ölümcül hastalıkların varlığını keşfedebilirler. Eğer testler kişinin rızası olmadan uygulanırsa -yargı çevresindeki AIDS testi gibi, ki avukatlık mesleği, istihdamın bir koşulu olarak HIV testini gerektirir- sonuçlar bireye bile hiçbir zaman açıklanmayabilir.

Yeni gözetim otomatiktir ve giderek veri kişileri tarafından harekete geçirilmektedir. Böylece, manyetik bantlı bir kart kullanarak otoparka, büroya ya da emniyetli bir yere giren bir kişi, giriş ve çıkış tarihini ve saatini yazan bir kayıt oluş-

turur. Bir bilgisayar sistemine kaydetme eylemi, bir bilgisayar sisteminde girilen dosyaları, yapılan tuş vuruşlarını ve hataları, alınan ve gönderilen mesajları belgeleme işlemini başlatır. Ofis telefon sistemlerindeki 'santral mesajlarının ayrıştırılmasını kaydetme cihazları' numarayı, zamanı, herhangi bir aletten yapılan tüm aramaların süresini kaydedebilir. Gelişmiş izleyici değerlendirme araçları, hangi televizyon programlarının izleniyor olduğunu - ya da en azından, odada kimlerin bulunduğunu taranmış imgelerine dayanarak - kaydeder. Sistem değişken ise ekran üzerindeki görüntüsü odaya kimin girip çıktığını araştırabilir. Bireyler, tamamen haberli izinleriyle olmasa da, çağdaş gözetimin çoğuna gönüllü katılırlar.

Gözetim verilerinin çözümlenmesi de daha otomatik hale gelmiştir (26). Çapraz-eşleme bilgisayar dosyaları, hükümet hizmetlerinin sağlanmasında rutin hale gelmiştir. Uygun olma ya da 'art niyet' soruşturması, iş arayanın dosyasını, bildirilmeyen kaynakların kanıtını sağlayabilecek bankaların, işverenlerin, sigorta şirketlerinin ya da diğerlerinin dosyalarıyla karşılaştırmak için kullanılır. Çapraz-eşleme, olması gereken yerde bilgi eşinin eksikliğini de ortaya çıkarabilir; herhangi bir okulun kayıt listesinde görünmeyen, ebeveyninin bakmakla yükümlü olduğu çocukları isteme durumundaki gibi. Bu tür eşlemeler, bir başvuru sonucu başlatılmayı gerektirmez, sadece kanunsuzluğun kanıtının bulunabileceği yer hakkında bir bürokratin önsezisinin sonucu olabilir. Kanunsuzluk olduğu varsayılmakta ve belli bir dosyadaki tüm bireyler bilgileri ya da rızaları olmaksızın bu araştırmaya maruz kalmaktadır. Ve yeni bir veri tabanının varlığı anlaşılır anlaşılmaz, bir veri kişisi hakkında ek bilgi sağlama olanağı değerlendirilir ve daha çok eşleme istemi artar.

Çağdaş gözetim, meydana gelmiş suçu ortaya çıkarmaktan çok kayıp ya da zararı engellemeye ya da ondan kaçınmaya yönelmektedir. Bireyler, artık yalnızca bir suç işleyip işlemediklerini belirlemek için gözetime dahil edilmemektedir; bürokratik gözetime, bir bireyin bir suç işleme olasılığına sahip olup olmadığını belirlemek için başlanır. Ve gördüğümüz gibi telematik (telematics), sistemin araştırma kapasitesini ve disiplini geliştirdiği için suç davranışının tanımı genişleyebilir (47).

Örneğin, Birleşik Kredi Bürosu (Credit Bureau Incorporated), 142 milyon müşteriye ilişkin dosyalarla Kusur Uyarı Sistemi (Delinquency Alert System-DAS) adı verilen bir hizmet sunar. DAS, alacaklıya, henüz kusurlu olduğu düşünülmeden, ancak harcama ve hesaplarının belli nitelikleri göze alındığında tehlikede olabilecek

kişilere ilişkin krediyi büyütme ya da sınırlamaya karar vermede kullanabileceği bir derecelendirme sağlar (5). Benzer biçimdeki önceden haber verici modeller, suçlanan kişiler için belirlenen kefaleti vermenin riskini ve olası jüri üyelerinin cezalandırıcı eğilimini saptamak için kullanılmaktadır.

Bu analitik modeller, özgül bireylerden çok, kişi kategorileri ya da 'tip'leri üretir ve bu gruplara denk gelen biri kuşku çeker ve bu nedenle de gözetim altına girer. Bundan dolayı, belli bir yaşa, ten rengine ve soya sahip erkeklerin uluslararası havaalanlarında, gümrük ve güvenlik görevlileri tarafından, artan bir aranma ya da en azından sorgulanma olasılığı vardır. Birleşik Devletler'in güneydoğusunda, belli otomobil modellerinin, eğer sürücüleri siyah ya da Latin ise polis tarafından daha yüksek bir durdurulma olasılığı vardır. Bu uyuşturucu bağımlılarının ve anti-terörist profillerin, vergi beyannamelerini inceleyen Ulusal Gelir Servisi'nde ve kredi kartı başvurularını işleme koyma işinde örnekleri vardır. Görünüşteki amaç aynıdır - önceden haber verme ve önleme.

Önceden haber verme kapasitesi, denetim fırsatını da verir. James Beniger'e göre, (4) bilgi teknolojileri, etkili 'ön-işleyen' ve sınıflandıran rutinleri oluşturarak kesinsizliğin zararlarını azaltan ve bu suretle karmaşık, birbirine bağlanmış sistemlerin çevrelerindeki değişik etkinlikleri akla uygun hale getirmeye yardım eden denetim teknolojileridir. Ancak bu doğalcı model, bu denetim biçimlerinin siyasal ve ekonomik etkisini büyük ölçüde görmezden gelir. Devlete ait ya da özel bürokrasi, içinde işlediği sosyal çevreyi denetlemeye çalışırken, John Kenneth Galbraith'in öne sürdüğü gibi, o çevre içindeki insan davranışını da planlamak zorundadır (15, s.39-40). Birleşik bürokrasinin gücü bireylere ya da daha küçük rakiplere göre arttıkça, devlet gücüne göre de artar (1).

Böylece, görünüşte önceden haber veren ya da engelleyen gözetim, bireysel vatandaş, işçiyi ya da tüketiciyi bürokratik denetimin hedefi de yapar. Frank Webster ya da Kevin Robins'in belirttiği gibi, (51, s.49-73) bilgi teknolojisi, karmaşık bir toplumsal ilişki ise, o zaman onun gelişmesi ve yayılması, bürokrasinin niyeti ile çıkarlarını ve bilgi devriminin en az hizmet verdiklerinin karşı koyma ve muhalefeti ni gittikçe sınırlayan 'disipliner bir devletin' rızasını ve yardımını gösterir.

Bürokratik altyapı aracılığıyla bilgisayarlaşmanın yayılması, bürokrasinin gücünü diğer örgütlerle işçilere, müşterilere ve gereksinimi karşılayan firmalara bağlı olarak artırırken bürokrasiyi değiştirir. Uz iletişim ağları, bilgisayarlaşmanın bir

örgüte bağışladığı ölçek ve alan ekonomilerinin üstünlüklerini artırır. Bu eşgüdüm işlevi, bir merkezden yönetilmeyiş ve bağımsızlık kisvesi altında merkezi otoritenin nüfuzunu ve iktidarını pekiştirir (6). Kitlese ölçekteki ulus ötesi işlemler, özel küresel ağlar gerektirir; arada, örgüt hizmet sağlayıcılardan iskonto ve özel ayrıcalık kazanmak için oligopson¹ gücünü kullanabilir (37-39).

Bir ağ ve bilgisayarlaşmış veri tabanı kurulur, ek bilgi parçaları eklemenin marjinal maliyeti azalır, böylece geniş örgütler daha fazla bilgi toplar ve daha az atar (23). Örgütün, ağın topladığı belli bir bilgi parçasıyla ilgili acil bir gereksinimi ya da uygulaması olması gerekmez, çünkü depolama ve giriş, toplamaya göre ucuzdur. Çok değişkenli analitik ve önceden haber verici modellerin özelliği, depodaki bilgiyi, veri tabanına yeni bilgi eklendikçe daha değerli hale getirmesidir.

Şirket bürokrasilerinin tekeli gücü ve devlet bürokrasilerinin otorite ve özerkliği nedeniyle, pazara ilişkin kuramsal kısıtlamalar, gözetim etkinlikleri üzerinde çok az bir etkiye sahiptir. Aynı şekilde, bilginin özel nitelikleri, (3) onun toplanması ve kullanımına ilişkin önemli dışsallıkları (externality) hesaba katarak, genelde örgütleri (ve özelde tekeli firmaları) toplumsal olarak gerekli olandan daha fazla bilgi toplamaya götürür. Aynı sebeple, vatandaş/tüketicie ilişkin her bir ayrı bilgi parçası görünüşte küçük bir "mahremiyet maliyetine" sahip olduğu ve bürokrasinin bu bilgiyi kullanımının izlenmesi yüksek bir maliyete sahip olduğu için bireyler kendi çıkarlarına göre hareket edemezler. Gerçekten bireyler "sözleşme koşullarının yerine getiricileri" (23) olduklarından ve genellikle hizmetin bir koşulu olarak kişisel bilgi sağlamak zorunda olduklarından, direniş belki de mantık dışıdır. Bilgi teknolojisini üç çevredeki - işyeri, piyasa ve hükümet - toplumsal bir ilişki olarak incelemek, birey meselelerinin, bürokratik gözetimin görünmez güçlerine nasıl gittikçe daha çok maruz kaldığını gösterir.

İstihdam öncesi arka-plan araştırmaları rutin hale gelmesine karşın gözetimin bütüncül ve sürekli hale gelmesi iş başındadır. Teknoloji Değerlendirme Ofisi tarafından yapılan bir çalışma, (45) "elektronik izlemenin, günümüz işyerlerinde iş süreci hakkında bilgi toplamada ya da çalışanların kişisel özelliklerine dayanan iş niteliğini önceden haber vermede kullanılan bir dizi teknolojiye yalnızca biri" (s.12; ayrıca bkz. 27) olduğunu işaret eder. Bilgi çağında çalışanların gözetimi, ofis ya da fabrikaya girmelerinden daha önce başlar. İşe alma öncesi uyuşturucu ilaç testlerinde artış (43), psikolojik eleme aygıtları (18), kredi bürosu dosyalarıyla ilgili

araştırmalar ve tutuklama kayıtları, yalnızca bilgisayar destekli analizin gelişmesini değil, fakat aynı zamanda istihdam kararlarına ilişkin olduğu düşünülen verileri toplama, depolama ve işleme maliyetlerinin azalmasını gösterir.

Titiz, üretim ve yönetimde daha büyük etkililik peşindeki hem büyük hem de küçük işverenler, çalışanların ürünlerini standartlarla ya da hedeflerle kıyaslamak, kaydetmek ve bireysel yansımalarının iş çevresindeki değişimlerle bağlantısını kurmak için bilgisayar tabanlı sistemler kullanırlar. Tam ve sürekli gözetim altındaki işgücü sektörünün, en çok bilgi çalışanları -tam amaçları verileri toplamak ve işlemek olan çalışanlar - grubunu içermesi belki de gülünçtür.

Uzaktan pazarlamanın artan önemi ve bankacılık, sigorta ve yatırım örgütlerinin sipariş ve taleplerine yönelen işlemleri, yönetimin, telefon çalışanın standartların ve etkililiğin korunması için gözetiminin gerekli olduğu yönündeki iddialarını artırdı. Amerika İletişim Çalışanları, yaklaşık 15 milyon telefon çalışanın ya otomatik olarak elektronik denetçi ya da isimsiz kalite-değerlendirme personeli tarafından gizlice dinlenmekte olduğunu tahmin etmektedir. Genellikle, gözlenen çalışanlardan yüzlerce mil uzaktaki telefon merkezlerine yerleşen bu uzak denetçiler, çalışanların önceden belirlenmiş senaryoyu ne kadar iyi izlemekte olduğunu ve uygun ses tonu ve kalitesini ne kadar iyi sürdürmekte olduğunu değerlendirmek için konuşmaları dinlerler (7).

Andrew Clement'in (6) ofiste insan emeğini en aza indirerek işleri makinelerle yürütme sisteminin (automation) gelişmesini incelemesi, iş süreci üzerindeki denetimin yürütülmesinde odaklanmak yerine dikkatleri verimlilikteki kazançta çeker. Beyaz yakalı çalışanların yüzde 80'den fazlasının, yüzyıl sonuna kadar bilgisayarlaşmış iş yerlerine sahip olması umulmaktadır ve bu tür sistemler, modern ofisteki bir dizi iş ve iş dışı etkinliğin toplanmasını ve çözümlenmesini kolaylaştırmaktadır. Örgütün daha üst düzeyleri elektronik kabloya bağlandıkça, iş yeri denetimin "önceden bu tekniklere maruz kalmamış mesleki tabakalara yayılmakta olan teknik biçimleri" olanaklı hale gelir (6, s.203). Kişisel bilgisayarların ofisin her tarafına yayılması, bu gözetimin geçici bir yok oluşunu simgeledi. Ancak, farklı iletişim protokolleri kullanan kişisel bilgisayarları birleştirme yeteneği olan yerel alan ağları, tercih ettikleri idari konumu, 'istihbarat ana bilgisayar terminaleri' olarak yeniden kuracaktır.

Tüketici davranışı alanındaki gözetim teknolojisi, iş yeri için tanımlanmış

işlemleri aşma gücüne sahiptir, çünkü herkes kazanç sağlayacak biçimde çalıştırılmazken, hemen herkes müşteri ya da olası bir müşteridir. Kitle tüketiminin denetimi, tüketicilerin bu tür çekici ögelere heveslerinin göstergeleri olduğu kadar, ikna edici iletilere ne derece maruz kaldıkları hakkında verileri de içeren bilgiyi kullanmayı gerektirir. 'İnsan metreler' hane halkını ölçmekten bireyleri ölçmeye kadar farklılaşma gösterirler, bazı modelleri, değerlendirmenin asıl amacını yansıtır ve eğlence programları kadar radyo veya televizyon reklamlarının izlenme oranlarını verir. Kapsamlı, sürekli izleyici gözetiminin önemi, tüm televizyon pazarında gecelik izlenme oranlarını artırma ve bu paketlerdeki kablo ve VCR kullanımının tahminlerini kapsama yönündeki daimi baskıyla dile getirilir.

Sayısal iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, özellikle hitap edebilirlikleri ve gerçekliği kanıtlanabilirlikleri (17) bakımından, pazar araştırmasının tüketicilerin davranışlarını öngörmek ve denetlemek amacıyla toplumbiliminin karmaşık tekniklerini tüketicilerin gözetlenmesi için uygulamasına izin verir. Beniger'in (4) saptadığı denetim bileşenlerinin önceden işlenmesi ve sınıflandırılması, çağdaş yansımalarını anketler, deneyimler ve piyasaların sürekli gözlenmesiyle toplanan veriler temelinde tüketici piyasalarının karmaşık bölünmesinde bulur (10, 14, 29).

Televizyon izleyicileri, yer ve nüfus özelliklerine göre (geodemographic) kümelendirme denen bir teknik yoluyla bireysel ilgiler, ihtiyaçlar ve yönelmeler (13) temelinde sınıflandırılır. Claritas Şirketi tarafından geliştirilen PRIZM hedef pazarlama sistemi, Birleşik Devletler Nüfus Sayımı Bürosu ve diğer birçok kamusal ve özel tüketici gözetim kaynağından toplanan verilerden, ulusun 250 bin mahallesinin her birini sınıflandırmak için yararlanır (52). Geniş ve türdeş olmayan bir nüfusun tüketime ilişkin 40 kategori ya da türden biri içinde önceden işlenmesi, hedeflenmiş ticari ve siyasi çekici öğeleri planlayanlara yardımcı olur.

Bilgisayar, pazar araştırmasını destekleyen daha eski iletişim kanallarının kullanımını kolaylaştırır. Evrensel Ürünler Kodu'nun (Universal Products Code-UPC) büyük mağazadaki lazer tarayıcılardan geçtikçe ürünlerin kimliğini saptaması gibi aynı şekilde, çizgi imler (barkod) postadan alınan ya da dergiden çıkan bir kuponu kullanan müşterinin kimliğini belirler. Mağaza fiyatıyla eşlendiği zaman ve karşılığının ödendiği yerde, kupon bu tür mallar için talebin fiyat ve gelir esnekliğini hesaplamaya da yardımcı olur. Bu bilgisayarların depolama kapasitesi, bu tür kuponları kullananların listesinin ucuzaya yeniden üretilmesine ve iş topluluğunda

başkalarına satılmasına olanak verir. Doğrudan pazarlama endüstrisinin bir bülteni olan Friday Report, her hafta, fiyatları bin isim başına 45 dolardan 100 dolara değişen düzinelerce mevcut listeyi rapor eder.

Kevin Wilson (54), dikkatimizi bilgisayar tabanlı bilgi sistemlerinin ya da "denetim teknolojileri"nin alanı olarak eve çeker. Etkileşimli ev-ağ-sistemleri, "insan etkinliklerini pazarlanabilir mallara dönüştürme çabalarının dolaysız bir ürünü değilse de etkisi altındadır(s.9). Bu sistemler müşteri ile ajans arasındaki bağlantı noktalarını artırdıkça, onların "kamusal gözetim teknikleri üzerindeki etkisi çok güçlü biçimde hissedilecektir, çünkü etkileşimli sistemler yoluyla dolaşan bilgi türleri üzerinde elverişli sınırlar yoktur"(s.95).

Hukuk profesörü ve Batı Alman Hesse Eyaleti'nin Veri Koruma Komisyonu Üyesi Spiros Simitis, benzer bir etkileşimsel sistemler görüşüne sahiptir (41). Modern kablo sistemleri, katalogla alışveriş ve verilere tekrar bakılmasından yangın ve hırsız alarmlarının gözlenmesine kadar birçok hizmet sağlama gücüne sahiptir. Bu hizmetlerin kullanımının sistemin bilgisayarlarında hızlı ve etkili kaydedilmesi nedeniyle, Simitis, "isimsizlik önceden kuraldı, şimdi tamamen şeffaflık egemen... Videotekst bu yüzden toplumsal denetimde fiziki zorlamadan gözetleme ve gözetime, sürekli fakat çoğu kez hissedilmeyen geçişin daha ileri bir kanıtıdır" sonucuna varır (41, s.729).

Birleşik Devletler hükümeti, bilgisayar ve bilgi sistemlerinin gözetim kapasitelerinin hem en büyük tek kullanıcısı hem de gelişmesinin en büyük destekçisidir. Federal hükümet, 1985'te 173 bin bilgisayara hizmet eden tahminen 27 bin büyük ana bilgisayar kullandı (46). Birleşik Devletler Teknoloji Değerlendirme Ofisi'nin (U.S. Office of Technology Assessment) 12 hükümet bölümündeki ve 13 bağımsız ajanstaki bir araştırması, 1974 Federal Mahremiyet Yasası'nın² (Federal Privacy Act) tüzüklerine bağlı 3,5 milyar kayıtlı olan 539 kayıt sistemi buldu. 1985'e kadar bu sistemlerin yarısından çoğu, tamamen ya da kısmen bilgisayarlaştırılmıştı (44, s.40).

Bu kitle halinde veri toplanması, toplumsal ve davranışsal istatistiklerin de en başta gelen toplayıcısı olan federal bürokrasinin gözetim etkinliğini betimlemeye yetmez. 1987 mali yılında, federal hükümetin 3.2 milyar dolar olarak hesaplanan bilgi yayma harcamaları, hükümetin topladığı ya da kendi yararına toplanmasını sağladığı veri havuzunun boyutu hakkında bir fikir verir (48). Bu verilerin çoğu, bireysel veri kişilerinin kimliklerini saptamadıkları için Mahremiyet Yasası kapsamın-

daki kayıtlar olarak nitelenmezler, ancak hükümetin gözetim işlevinin hiç de küçümsemeyecek bir parçasıdır.

Savunma Bakanlığı, hükümet içindeki en büyük bilgi toplayıcısı ve dağıtıcısıdır. Onun gözetim gereklilikleri küreseldir ve ara sıra sivillerin iç siyasal gözetimine de aktif olarak müdahale etmektedir(9). Gözetimde kullanılan başlıca bilgi toplayıcıları olarak Merkezi İstihbarat Örgütü (Central Intelligence Agency), Ulusal Güvenlik Örgütü (National Security Agency) ve Federal Soruşturma Bürosu'na (Federal Bureau of Investigation) bağlanır. Örneğin; 1988'de FBI ulusal güvenliği tehdit edecek biçimde bilgiye giriş sağlamaya çalışan yabancıların izini sürmede, ihbarcı kütüphane memurlarının yardımını elde etmeye çalışan 'Kütüphane Farkında Olma Programı'nın sınırlılıklarıyla yüzleşmekten başarıyla kaçındı(21).

İç Gelir Servisi (Internal Revenue Service), hükümet içindeki başlıca sivil kişisel veri toplayıcısıdır. IRS, eksik beyanda bulunanları ya da hiç beyanda bulunmayanları belirleyecek analitik modellerinin gücünü geliştirmek ve erimini genişletmek için -ara sıra olumsuz tanıtım sonucunda (49) - vatandaşların gelirleri ve harcamaları hakkında kayda değer ayrıntıları içeren özel veri tabanlarını kullanmaya çabalamaktadır.

Başkan'ın Fiyat Denetimi Üzerine Özel Sektör Araştırması'ndaki (The Grace Commission) önerilerine karşılık olarak, politikacılar devlet düzeyinde dolandırıcılığın, israfın ve kötüye kullanmanın araştırılması için özel ve kamusal dosyaların geniş bir eşlemesini uygulayacak federal bir vekillik kurulmasını önerdiler. 1984 Açık Azaltma Yasası'nın (Deficit Reduction Act) (PL 98-369) parçası haline gelen bu gereksinim, şimdiye kadar kendi ekonomik teşvikleri olan uygulamaları benimsetmek için diğer ekonomik güdümlere hizmet etmektedir.

Gözetim sistemleri ve teknikleri, kamuoyunu yönlendirerek siyasal onay kazanmakta da kullanılır(28). Çeşitli bilgi kanalları sayesinde ilgili konusunda parasal yardımın ustalıkla sağlanmasının kamusal siyaseti etkilediği görülmektedir(16).

Ticari malları ve hizmetleri pazarlamaya yardımcı olan benzer bölme ve hedefleme yaklaşımları, siyasal referandumlarda siyasal adayları ve konumlarını pazarlamak için düzenli olarak kullanılmaktadır. Claritas şirketiyle özel bir lisans

anlaşması, Birleşik Hedefleme Sistemleri'nin yer ve nüfus özelliklerine göre kümeleme yöntemini siyasal konulara uygulamaya olanak sağlar(52). PRIZM küme çözümü, nerede daha çok veriye gereksinim duyulduğuna ya da nerede yerleşik nüfusu görmezden gelmenin anlamı olduğuna karar veren siyasal danışmanlara yardımcı olur. Birçok yerel kampanyada politikacılar veri toplamayı çok pahalı bulduklarından, küme yönteminin seçimleri kazanmak için kullanılabileceği endişesinin yersiz olduğu ortaya çıktı. Onun yerine, "küme hedefleme, kamusal politikayı etkilemeye ve tüm vatandaşları harekete geçirmeye girişen ticari müşteriler arasında kabul gören bir hedef oldu" (52, s.221). Her bir seçim ve referandum oylamasıyla, kümeler içinde siyasal davranış benzerliği konusundaki yeni veriler, PRIZM veri tabanının kesinliğini artırdı.

Devletin ve özel şirketlerin bürokrasileri, ortalama bir bireyin kaynaklarına göre neredeyse hayal edilemez bir teknolojik üstünlük elde etti. Bürokratik örgütlerin alanında da istisnadan çok eşitsizlik kuraldır. En geniş şirketler, paranın satın alabileceği en güçlü, karmaşık ve tamamen bütünleşik gözetim sistemlerine sahiptir. Birkaç milyon tüketicinin evinde kişisel bilgisayarlar bulunmasının TRW'yi tehdidi, daha çok sayıda VCR ve kamera bulunmasının CBS'yi tehdidinden daha fazla değildir. Gerçekten, Wilson ve diğerlerinin de öne sürdüğü gibi, bu tür sistemlerin yayılması gözetim olanağını artırır.

Ekonomik büyümenin doğal, evrimsel ve kaçınılmaz sonucu olan Birleşik Devletler nüfusunun teknolojik sistemlerdeki bu tür eşitsizliklere ne dereceye kadar razı olduğunu ölçmek çok zordur. Mahremiyet hakkındaki bireysel kaygılar, yıllardır çeşitli ulusal kanaat araştırmalarında ortaya çıkmaktadır.

Roper Center'ın veri tabanına ait 1975-1986 yıllarına ilişkin epey kısıtlı bir yoklama, endişeler konusunda yararlı göstergeler meydana çıkardı(34). Örneğin, Walker Research'in Pazarlama Araştırma Endüstri İmaj çalışmalarına göre, yanıt verenlerin bir bölümü, -1978-1984'te yüzde 25 ve 28 arasında - "anket ya da araştırma yoklamalarının gizliliğe bir saldırı olduğu" konusunda birleşti.³ Ancak, 1986'daki bir çalışmada (40) yanıt verenlerin ezici çoğunluğu (yüzde 81), bu rakam önemsiz bir düşüşü göstermesine karşın, hâlâ "araştırma endüstrisinin yararlı bir amaca hizmet ettiği" konusunda birleşti. Gerçekten, Amerikalılar'ın yalnızca yüzde 44'ü, anket ve yoklamaların "imalatçıların üreticilere istemedikleri ya da gereksinim duymadıkları ürünleri satmalarına" hizmet ettiğine inanırken, az artış gösteren bir oranı

(yüzde 82), açıkça, "anket ve araştırma yoklamalarının imalatçıların daha iyi ürünler üretmelerine yardımcı olmak için kullanıldığına" inanmıştı.

1983'te, Southern New England Telefon Şirketi'nin malî desteğiyle, Harris örgütü, teknoloji ve mahremiyet konusundaki bilgilerini keşfetmek için yaklaşık 1300 telefon abonesini araştırdı(20). Önceki yoklamada olduğu gibi, mahremiyet endişesinin derecesi çok yüksekti. Yanıt verenlerin yüzde 48'i çok endişeliydi ve yüzde 29'u da "bugün Amerika'da kişisel gizliliğinize yönelik tehditler" konusunda bir dereceye kadar endişeliydi. Yüzde 68'i, kredi sistemine girdiklerinde mahremiyetlerinden feragat etmeye başladıklarında birleşirken, kişisel bilginin kendilerince bilinmeyen amaçlar için dosyalarda tutulmakta olduğuna inanlar neredeyse aynı orandaydı (% 67).

Yanıt verenlerin, geçmişteki davranışları hakkında bilginin nasıl toplanabileceği ve bir ana dosyaya katılabileceği konusunda oldukça iyi gelişmiş bir anlayışa sahip oldukları görüldü ve anket yapılanların yüzde 78'i, bu tür dosyaların mahremiyetlerine saldırıyı temsil ettiğini belirtti. Yanıt verenlerin yüzde 80'i de bilgisayarların, "kişiler hakkındaki gizli kişisel bilgiyi herkesin yersiz biçimde elde etmesini kolaylaştırdığında" birleşti. Yüzde 77'si, bir kişinin kredi durumu hakkında bilgi satmanın gizliliğe ciddi bir saldırı olacağına birleşti -bilgiye bu tür girişin satışı, tam olarak kredi bürolarının yaptığı şeydir. Bu yanıtlardaki uyumsuzluk, yanıt verenlerin yüzde 80'inin hiçbir zaman mahremiyetlerine çirkin bir saldırının kurbanı olmadıklarını iddia etmelerinde de açıkça görülmektedir.

Eugene Stone tarafından yapılan kuramsal olarak daha gelişmiş bir araştırma(42), bireysel gizliliği tehdit etmesi olası olan farklı örgüt türlerine ilişkin tutumlarda çok açık farklılıklar buldu. Yanıt vericilere, kendileri hakkında bilginin nasıl toplanacağı ve kullanılacağını bürokratik örgütlerden çok kendilerinin denetlediğine ne derece inandıkları soruldu. Veriler, "ne kadar çok insan bilgisel gizliliğe önem verir gibi görünürse onların kişisel bilgi üzerinde gerçekte sahip oldukları denetimin de o kadar az olduğuna inandıklarını" (42, s.464) göstermektedir. Bu, Alan Westin (53) tarafından sunulan, gizliliğe ilişkin endişeleri yabancılaşma duyguları ile hükümete ve toplumdaki diğer iktidar güçlerine olan güvensizliğe bağlayan verilerle uyumludur. Yanıt verenler, işverenlerle bağıntılı bilgiyi kişisel olarak denetleme güçlerinden IRS, sigorta şirketleri, kredi garantörleri, hukuk destek büroları ya da borç veren kuruluşlardan daha emindiler.

Mahremiyet mevzuatı, yasalar ilk olarak kabul edildiğinde düşünülen hakların ve özgürlüklerin korunması ya da genişletilmesini sağlamadı. Bürokratik uygulama ve yöneticilerin bürolarının erişimini ve nüfuzunu artırma güdöleri, en sonunda, hızla yasal engellerin çevresindeki bürokratik yollar haline gelen 'istisnalar'ın normalleştirilmesine yol açtı(11). Bir veri koruma ya da mahremiyet komisyonu kurulduğunda, halinden memnun vatandaşlar ve politikacılar, sorunun bittiğini sandılar. Ancak, başarılar gibi sınırlı kaynaklar ve düşman çevre de zamanla kaybettikleri üstünlüğün güvencesiyle karşılaşacaktır.

Ayrıca, daha geniş bir etki alanına sahip ticari bürokrasilerin etkinlikleri dışında, federal düzeydeki yasal eylemin çoğu, hükümet eylemlerine yöneltilmiştir.⁴ Ticarileştirme ve özelleştirme hareketi yayıldıkça ve derinleştikçe, "başarısızlığa mahkum edilen bürokrasileri yürürlükten kaldırarak gizliliği ve bireysel özerkliği eski haline getirme girişimlerine karşı" (30, s.288) şirket uygulamalarına ilişkin yasal ilgi gereksinimi büyüyecektir.

Sürekli bürokratik genişleme baskısı olmasa bile, görünüşte mahremiyet haklarını korumayı vaat eden son mevzuat, ciddi biçimde hatalıdır ve aslında önlemek için tasarlanan yasalara yönelen tam saldırıları meşrulaştırmaya hizmet etmektedir. Örneğin, 1986 (HR 4952) Elektronik İletişim Mahremiyet Yasası (Electronic Communications Privacy Act), hükümet ve rekabetçi endüstri grupları arasındaki tarihsel işbirliğinin sonucu olarak, büyük bir başarı diye ilan edildi. Ancak, Kongre, ortaya çıkan sayısal iletişim sistemlerini de içeren haksız gizli dinlemeye karşı süresi dolan yasakların alanını genişletirken, mevzuat, kurumsal kayıt içeriğinin ve iş raporlarının açıklamasını da dikkate aldı. Yasama çözümlemesi, yasanın 'açığa vurulmayacak şeyler' (nondisclosure) bölümünü (2702. bölüm), bu veri yöneticilerinin kurumsal kayıt olgusuna üçüncü şahıslara açıklanabilen bilgi gibi davranma hakkının resmen pekiştirilmesi olarak yorumlamaktadır. Böylece, "geniş nüfusbilimsel ölçütlere uygun kişilerin" elektronik adreslerinin tamamlanarak posta listelerinin yaratılmasında bu tür kurumsal kayıt bilgilerinin kullanımını daha da meşrulaştırır.

James Katz'ın EİGY'yi değerlendirmesi(24), yetkisiz girişte olduğu gibi bazı sınırlamaların azaltılmasının, hükümet girişi konusunda güvenlik ağının zayıflatılması ile başa baş gittiğini bulur. Bu zayıflatma, mahkeme usullerinin elde edilmesi koşullarını hafifleterek ve devletin usul verilerine girişi elde etme yeteneğini geliştirerek devlet gözetimine yetki veren etkinlikler tabakasının artırılmasını beraberinde

getirir. Katz, EİGY mevzuatını, gözetimin meşrulaştırılmasının gerisindeki ekonomik mantığın açıkça tanınması olarak da görmektedir: "Bir teknolojinin yeni endüstriler meydana getirdiği, ticaret dengesini geliştirdiği, endüstriyel verimi artırdığı ve anlamlı işler yarattığı gösterilebilseydi, mahremiyet maliyetleri hükümet tarafından daha kolay kabul edilebilirdi"(24, s.362).

Aynı şekilde, bir gazetenin, Anayasa Mahkemesi adayı Robert Bork'un video kiralamasına ilişkin kayıtlarını yayınlaması konusundaki şamatanın ardından medisten alelacele geçirilen sözde "Bork Tasarısı", endüstrinin uygulamasını meşrulaştırır. Video Gizliliğini Koruma Yasası, (S 2361) bazıları tarafından video dükkanlarının müşterilerinin listesini kiralayabilmesinin sınırlanması şeklinde anlaşılır(21); ancak liste endüstrisi tasarımı, müşteri iş kayıtlarındaki haklar için mücadeledeki tehdit edici eğilimlerin tarihsel bir tersine çevrilmesi olarak gördü. Önerilen yasa, ilk biçiminde, video dükkanlarının müşteri adını bir doğrudan pazarlamacıya kiralamadan önce açıklanmış iznini almasını gerektirecekti. Son biçiminde yasa, isimlerinin kullanılmasını istemediklerini belirtme sorumluluğunu müşteriye yükledi; ayrıca, kiralama şirketleri (ve ima yoluyla, diğer iş kaydı tutanlar) düzenli olarak belli video kaset türlerini seyreden müşterilerinin listesini satabilir ya da nakledebilir. Hangi filmlerin seyredildiği konusundaki bilgiyi serbest bırakmanın yasaklanmasının önemli bir sonucu yoktur. Bir endüstri çözümleyicisine göre, bu yasağı geçirmekle, bizi gelecek yüzyıla taşıması gereken "bir kongre desteği ve trade off kurduk"(50).

Yasal yük, dürüstçe genellikle liste endüstrisinin doğası ve isimlerini listeden çıkarttırmaları için varolabilen fırsatlar konusunda yalnızca sınırlı bilgileri olan vatandaş-tüketicinin omzuna yüklenmektedir. Ulusal yoklamalar ve endüstri raporları, postayla gönderilen reklam broşürleri (junk-mail) ve istenilmeyen telefon aramalarına (31) karşı artan bir kızgınlık olsa da bireylerin isimlerinin listeden çıkarılmasını istediklerini talep etmeme ya da belirtmeme eğiliminde olduklarını öne sürer.

Kevin Wilson, (54) James Rule'un (35) çözümlemesini genişleterek, eşgüdüm ve uyum gereksinimi gözetimin büyümesini desteklediği zaman, kamunun gözetime karşı korunma talebinin zayıfladığını görür. Bu bakımdan gözetim, kuralların içselleştirilmesini sürdürme yeteneği sayesinde iş görür. Gözetimin, ara sıra kötüye kullanılmasına karşı koruyan yasa bu 'geliştirilmiş' biçimiyle, sadece genişlemesinin toplumsal bir gereksinini sağlar.

Özellikle veri paylaşma sorunlarına yönelen diğer mevzuat, Birleşik Devletler endüstrisinin değişen doğasını hesaba katmada başarısızdır. Örgütler arasında müşteriler listelerini paylaşma üzerinde varolan kısıtlamalar sürdükçe bu kısıtlamaların firmalar içinde uygulanacağını düşünmek mantıksız olacaktır. Dikey bütünleşme ve yatay kümeleşme, aynı birleşme şemsiyesi altındaki çok çeşitli örgütlerin iş kayıtlarından seçilip ayrılmış bireyler hakkında içten tam kapsamlı bilgiyi toplamaları, işlemleri ve paylaşımlarının beklenebileceği bir yapı yaratıyor. Böylece, geleceğe ilişkin bir yığılım (conglomerate) modeli, bankacılık ve malî hizmetler, kredi kartları, seyahat ve sigorta, geleneksel otomotiv ve müşteri perakende satış hizmeti kayıtlarına sahip olacaktır. Ayrıca, kablolu televizyon ve video kiralamadan (otomatik satın alma kulübelerinden) videotekst, elektronik posta ve veri tabanı giriş hizmetlerine kadar genişleyen bir eğlence ve bilgi iş kolunu destekleyecek. Böyle bir firmanın mevcut bilgi tabanındaki çapraz-pazarlama olanakları hayal gücünü aşar - ve mutlaka müşteri çoğunluğu için görünmez olacaktır.

Son olarak, varolan mevzuat 'teker teker kimliği saptanabilir bilgi'ye ilişkin veri koruma erişimini daima aynı biçimde sınırlar. Böyle kısıtlamalar, siyasal eylem sayesinde bir derece korunma sağlayanların (siyahlar, kadınlar, yaşlılar gibi) ötesinde herhangi bir büyüklük ya da tanıma sahip gruplar hakkındaki bilginin toplanması, dağıtımı ve kullanımı üzerine sınırlar koymaz. Böylece, toplulukların ya da mahallelerin 5-basamaklı posta koduna (five-digit zip codes) göre belirlenen özelliklerinin mahremiyet isteklerinde sınır yoktur. "Anonim" veri toplama aracılığıyla geliştirilmiş göstergeler temelinde yer ve nüfus özelliklerine göre hedefleme(52), yatırım amacıyla seçilemez, seyahat amacına uygun olmayanlar gibi siyasal hareketlilik olasılığı bulunmayan belli toplulukları durmadan 'başlama çizgisine' geriletebilir. Ekonomik, toplumsal ve siyasal ayırım, büyüdükçe ve yayıldıkça sadece yeni biçimlere bürünür.

Gözetimin yayılmasına direniş umudu var mıdır? Priscilla Regan(33), alaycı bir biçimde, "varolma nedenleri bireyin korunması olan liberal demokrasilerin, bürokratik iktidar karşısında fiilen iktidarsızlaştırıldıklarını", çünkü kurumlarının bürokratik iktidarın varolmadığı bir zamanda planlandığını ileri sürer(s.360). Ancak, kamu duyarlılığı raporlarının uzunluğu gözetimin kolaylaştırdığı ve yaydığı, büyüyen iktidar eşitsizliğinin gerçek bir kavrayışını ve ona olan kızgınlığı yansıtır, direniş potansiyeli her zaman vardır. Direniş, iyi bilinen kötüye kullanma olaylarına yanıt olarak harekete geçirilebilir ya da 1960'larda ve 1970'lerde hükümet bürokrasisin-

deki çarpıcı bilgisayarlaşma yayılmasının eşlik ettiği gibi bir "uyarı yazını"nın (33, s.24) ortaya çıkmasına ilişkin tepkiyle başlayabilir. Direniş potansiyeli her zaman vardır ve daha yüksek bir bilinç ve ilgi düzeyi, onun yüzeyin altında serbest bırakılmayı beklediğini öne sürer.

Notlar

1. Çok sayıda satıcı, az sayıda alıcının bulunduğu piyasa türüdür. Oligopsonist firmalar, piyasa fiyatını kabul etmek yerine, fiyatı değiştirmeye çalışırlar. Eğer bu tip firmalar arasında kuvvetli bir bağlılık varsa, tek bir fiyat benimsenir; ama bağlılık zayıf ise, fiyat tam rekabet fiyatına yaklaşır (Çeviren).

2. 1974'te kabul edilen Mahremiyet Yasası, zaten toplanmış olanla ilgili asıl konuya değinerek kişisel bilginin federal hükümet tarafından toplanmasını ve paylaşılmasını sınırlandırmaya çalıştı; bu tür kullanımlar için vatandaşın haberi rızasının gerektiğini öne sürdü. Yasa, kayıtların bilgisayarlaşmasının hükümet bürokrasisinde yaygınlaşmasından önce kabul edildi, ve aynı zamanda bir ajansın "rutin kullanım" olarak açıklayabileceği şeyler için geniş kapsamlı istisnaları içeren çok sayıda istisnayı kapsadı. Bu istisnalar, kural haline geldi ve hükümetin eşleme için veri tabanlarını kullanmasını denetleyen daha özgün yasaların kabul edilmesini zorunlu kıldı.

3. Bu bulgu, kamuoyu yoklamalarına katılmayı reddeden insanların giderek çoğaldığını kanıtlamaya uygundur. Yoklamaya yanıt vermeyenlerin Birleşik Devletler, Kanada ve İngiltere arasındaki oran farklılıkları, kısmen 1930'dan 1980'e nüfus sayımına ulusal katılımdaki farklılıklarla açıklandı (19).

4. Yasama organının Birleşik Devletler'de tüketici alanındaki gizliliğin korunması girişimleri, hükümetin gizli dosyalarda tutulan verilere girişini sınırlandırma çabalarını içerir. Bunlar, Finansal Mahremiyet Hakkı Yasası ve 1978 Elektronik Fonları Transfer Yasası'nı içine alır. Mahremiyet Yasası'nın kabul edilmesinden beri öncelikle, gizli kayıtlarda tutulan bankacılık, kredi ve istihdam kayıtlarının kesinliğini sağlamaya ilgili özgün yasalar ortaya çıkmaktadır. Eyalet ve federal mahremiyet yasalarının listesi, Privacy Journal tarafından düzenli olarak yayınlanmaktadır. Bu yasaların getirdiği koruma, Avrupa Konseyi üyeleri tarafından önerilenlerle kıyaslandığında sönük kalır. Veri Koruma Genel Kurulu ve yenileme gereksinimi tartışmaları için bakınız (8).

Kaynakça

1. Adams, Walter and James W. Brock. *The Bigness Complex: Industry, Labor, and Government in the American Economy*, New York: Pantheon Books, 1986.
2. Ariaga, Patricia. "Towards a Critique of the Information Economy." *Media, Culture & Society* 7, 1985, s.271-296.
3. Babe, Robert E. "Information Industries and Economic Analysis: Policymakers Beware." In Oscar Gandy, Jr., Paul Espinosa, and Janus Ordover (ed.), *Proceedings from the Tenth Annual Telecommunications Policy Research Conference*, Norwood, N.J. Ablex, 1983, s.123-136.
4. Beniger, James R. *The Control Revolution: Technological and Economic Origins of the Information Society*, Cambridge, Mas.: Harvard University Press, 1986.
5. "Changes Affecting Credit Bureaus." *Privacy Journal* 14(7), May 1988, s.11.
6. Clement, Andrew. "Office Automation and the Technical Control of Information Workers." In Vincent Mosco and Janet Wasko (Ed.), *The Political Economy of Information*. Madison: University of Wisconsin Press, 1988, s.217-246.
7. Communications Workers of America. *Fact Sheet: Secret Monitoring in the Workplace*. Washington, D.C.:CWA, 1987.
8. Council of Europe, *New Technologies: A Challenge to Privacy Protection?* Strasbourg: Council of Europe, 1989.
9. Donner, Frank J. *The Age of Surveillance: The Aims and Methods of America's Political Intelligence System*. New York: Knopf, 1980.
10. Engel, James F., Henry Fiorillo, and Murray A. Cayley (Ed.), *Market Segmentation: Concepts and Applications*, New York: Holt, Rinehart&Winston, 1972.

11. Flaherty, David H. "The Emergence of Surveillance Societies in the Western World: Toward the Year 2000." *Government Information Quarterly* 5(4), 1988, s.377-387.
12. Foucault, Michel. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. New York: Random House, 1977.
13. Frank, Ronald E. and Marshall G. Greenberg. *The Public's Use of Television: Who Watches and Why*. Beverly Hills, Cal.:Sage, 1980.
14. Frank, Ronald. William Massey, and Yoram Wind. *Market Segmentation*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1972.
15. Galbraith, John Kenneth. *Economics and the Public Purpose*. Boston.: Houghton Mifflin, 1973.
16. Gandy, Oscar H., Jr., *Beyond Agenda Setting: Information Subsidies and Public Policy*. Norwood, N.J.: Ablex, 1982.
17. Gandy, Oscar H., Jr., and Charles E. Simmons. "Technology, Privacy and the Democratic Process" *Critical Studies in Mass Communication* 3(2), June 1986, s.155-168.
18. Gardner, Susan. "Wiretapping the Mind: A Call to Regulate Truth Verification in Employment". *San Diego Law Review* 21(2), March 1984, s.295-323.
19. Goyder, John and Jean Leiper. "The Decline in Survey response: A Social Values Interpretation". *Sociology* 19 (1), February 1985, s.55-71.
20. Louis Harris and Associates. "The Road After 1984: The Impact of Technology on Society." Study Conducted for Southern New England Telephone for Presentation at the Eighth Annual Smithsonian Symposium, December 1983.
21. "In Congress", *Privacy Journal* 14(11), October 1988, s.7.
22. Jonscher, Charles. "Information Resources and Economic Productivity". *Information Economics and Policy* 1, 1983, s.13-35.
23. Jussawalla, Meheroo and Chee Wah Cheah. *The Calculus of*

International Communications. Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1987.

24. Katz, James E. "US Telecommunications Privacy Policy: Socio-Political Responses to Technological Advances". *Telecommunications Policy*, December 1988, s.353-368.

25. Marx, Gary T. *Under Cover: Police Surveillance in America*. Berkeley: University of California Press, 1988.

26. Marx, Gary T. and Nancy Reichman. "Routinizing the Discovery of Secrets: Computers as Informants", *Software Law Journal* 1(1), Fall 1985, s.95-121.

27. Marx, Gary T. and Sanford Sherizen. "Monitoring on the Job: How to Protect Privacy as Well as Property", *Technology Review*, November/December 1986, s.63-72.

28. Meadow, Robert G. (Ed.). *New Communication Technologies in Politics*. Washington, D.C.: Washington Program of the Annenberg School of Communications, 1985.

29. Meyers, James H. and Erward M. Tauber. *Market Structure Analysis*. Chicago: American Marketing Association, 1977.

30. Moore, Barrington, Jr. *Privacy: Studies in Social and Cultural History*, Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, 1984.

31. Nadel, Mark S. "Rings of Privacy: Unsolicited Telephone Calls and the Right of Privacy". *Yale Journal on Regulation* 4, 1986, s.99-128.

32. Pacific Bell. *Pacific Bell's Response to the Intelligent Network Taskforce Report*. Sacramento, Cal.: Pacific Bell, 1988.

33. Regan, Priscilla. "Public Use of Private Information: A Comparison of Personal Information Policies in the United States and Britain." Unpublished doctoral dissertation, Cornell University, Ithaca. New York, 1981.

34. Roper Center for Public Opinion Research. University of Connecticut,

Storrs. Search completed for the author on November 2, 1987.

35. Rule, James B. *Private Lives and Public Surveillance: Social Control in the Computer Age*. London: Allen Lane, 1973.

36. Rule, James. Douglas McAdam, Linda Stearns, and David Uglow. "Documentary Identification and Mass Surveillance in the United States". *Social Problems* 31(2), December 1983, s.222-234.

37. Schiller, Dan. *Telematics and Government*. Norwood, N.J.:Ablex, 1982.

38. Schiller, Dan. "How to Think About Information". In Vincent Mosco and Janet Wasco (Ed.), *The Political Economy of Information*. Madison: University of Wisconsin Press, 1988, s.27-43.

39. Schiller, Herbert. *Information and the Crisis Economy*. Norwood, N.J.: Ablex, 1984.

40. Schiller, Stephen. "Trends in Attitudes Toward and Participation in Survey Research." *Public Opinion Quarterly* 50, 1986, s.17-26.

41. Simitis, Spiros. "Reviewing Privacy in an Information Society." *University of Pennsylvania Law Review* 135, 1987, s.707-746.

42. Stone, Eugene, H. Gueutal, D. Gardner, and S. McClure. "A Field Experiment Comparing Information-Privacy Values, Beliefs and Attitudes Across Several Types of Organization." *Journal of Applied Psychology* 68(3), 1983, s.459-468.

43. "Testing for Drug Use in the American Workplace: A Symposium." *Nova Law Review* 11(2), Winter 1987.

44. U.S. Congress. Office of Technology Assessment. *Electronic Records Systems and Individual Privacy*. OTA-CIT 296 Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, June 1986.

45. U.S. Congress. Office of Technology Assessment. *The Electronic Supervisor: New Technologies, New Tensions*. OTA-CIT 333 Washington, D.C.: U.S.

Government Printing Office, September, 1987.

46. U.S. Congress. Office of Technology Assesment. *Defending Secrets, Sharing Data: New Locks and Keys for Electronic Information*. OTA-CIT 310 Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, October, 1987.

47. U.S. Congress. Office of Technology Assesment. *Criminal Justice. New Technologies and the Constitution*. OTA-CIT 366 Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1988.

48. U.S. Congress. Office of Technology Assesment. *Informing The Nation: Federal Information Dissemination in an Electronic Age*. OTA-CIT 396 Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, October, 1988.

49. U.S. Congress. Senate. Committee on Governmental Affairs. Hearing, June 6, 1984. *Computer Matching: Taxpayer Records*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1984.

50. "Video Privacy Protection Act of 1988". *Friday Report*, November 11, 1988, s.1.

51. Webster, Frank and Kevin Robins. *Information Technology: A Luddite Analysis*. Norwood, N.J.: Ablex, 1986.

52. Weiss, Michael J. *The Clustering of America*. New York: Harper&Row, 1988.

53. Westin, Alan. Louis Harris and Associates, and Sentry Insurance. *A National Opinion Research Survey of Attitudes Toward Privacy*. Stevens Point, Wisc.: Sentry Insurance, 1979.

54. Wilson, Kevin G. *Technologies of Control: The New Interactive Media for the Home*. Madison: University of Wisconsin Press. 1988.

55. Wright, Charle R. *Mass Communication: A Sociological Perspective*. New York: Random House, 1959.

